

Utjecaj malog i srednjeg poduzetništva na povećanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva

Stošić, Mia

Undergraduate thesis / Završni rad

2021

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Economics and Business / Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:148:490498>

Rights / Prava: [Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 Unported/Imenovanje-Nekomercijalno-Dijeli pod istim uvjetima 3.0](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-01**

Repository / Repozitorij:

[REPEFZG - Digital Repository - Faculty of Economics & Business Zagreb](#)

Sveučilište u Zagrebu
Ekonomski fakultet
Stručni studij Poslovne ekonomije, smjer Trgovinsko poslovanje

**UTJECAJ MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA NA
POVEĆANJE KONKURENTNOSTI HRVATSKOG
GOSPODARSTVA**

Završni rad

Mia Stošić, 0067593130

Kolegij: Osnove hrvatskog gospodarstva

Mentor: Doc.dr.sc. Tomislav Sekur

Zagreb, travanj, 2021.

Sadržaj

1.UVOD	1
1.1.Predmet i cilj rada	1
1.2.Izvori podataka i metode prikupljanja	2
1.3.Sadržaj i struktura rada	2
2.MALO I SREDNJE PODUZETNIŠTVO U HRVATSKOJ	3
2.1.Kategorije malog i srednjeg poduzetništva	3
2.2.Stanje malog i srednjeg poduzetništva unutar hrvatskog gospodarstva	5
2.3.Administrativni okviri za malo i srednje poduzetništvo	9
3.KONKURENTNOST PRIVREDE NA SVJETSKOM TRŽIŠTU	13
3.1.Pojmovno određenje konkurentnosti	13
<i>3.1.1.Specifičnosti hrvatskog gospodarstva s aspekta mikro i makro razine konkurentnosti</i>	14
<i>3.1.2.Pokazatelji konkurentnosti privrednog subjekta</i>	14
<i>3.1.3.Temeljni činitelji konkurentnosti</i>	15
3.2.Trenutna pozicija hrvatskog gospodarstva s aspekta konkurentnosti tržišta	18
<i>3.2.1.Kretanje platne bilance Hrvatske</i>	18
<i>3.2.2.Stanje Hrvatske na svjetskoj ljestvici konkurentnosti</i>	19
4.PERSPEKTIVE POVEĆANJA KONKURENTNOSTI HRVATSKOG TRŽIŠTA SA ASPEKTA MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA	22
4.1.Analiza okruženja u kojem djeluju mala i srednja poduzeća	25
4.2.Analiza tržišta i potencijalnih tržišta u kojem djeluju mala i srednja poduzeća ...28	
5.ZAKLJUČAK	31
Literatura	32
Popis slika	35
Popis grafikona	36
Popis tablica	37

1.UVOD

Malo i srednje poduzetništvo je elementarni segment hrvatskog gospodarstva jer predstavlja pokretač razvoja cjelokupnog gospodarstva i zapošljavanja, fleksibilan je prema zahtjevima tržišta, potiče privatno vlasništvo i poduzetničke sposobnosti, generira zapošljavanje i znatno pridonosi povećanju proizvodnje. Konkurentna sposobnost malog gospodarstva trebala bi se jačati na način da se potiče razvoj brzorastućih djelatnosti, stvaraju razvojni uvjeti za produktivnije poslovanje poduzetnika, povećava udio malih i srednjih poduzeća i obrta temeljenih na visokim tehnologijama, ali isto tako povećavaju ukupna ulaganja u malo gospodarstvo te povećava izvoz i izgradnja izvoznih klastera koji su nužni temelji za konkurentnost.

Konkurentnost nacionalnog gospodarstva je sposobnost da se u uvjetima slobodnog tržišta proizvedu dobra i usluge koje će odgovarati međunarodnim zahtjevima te istodobno povećati stvarni dohodak građana. Prema izvješću o globalnoj konkurentnosti Svjetskog gospodarskog foruma Hrvatska se nalazi na 74 mjestu između 137 gospodarstava svijeta. Ona stagnira na globalnoj razini sa ocjenom 4,19. Najveći pad je zabilježen kod institucija, visokog obrazovanja i efikasnosti tržišta.

Mala i srednja poduzeća u Hrvatskoj čine 98,9% ukupnog broja poduzeća, 53,5% zaposlenosti i 44,2% ukupnog prihoda, te s oko 60% sudjeluju u prihodu od izvoza. Mala i srednja poduzeća okvir su za realizaciju privatnih poduzetničkih inicijativa, koje čine osnovu gospodarstva i socijalne uključenosti u širem smislu.

1.1.Predmet i cilj rada

Mikroekonomija odnosno poslovanje unutar poduzeća, predstavlja glavni pokretač razvoja države odnosno postizanja konkurentnosti na globalnoj razini. Predmet istraživanja ovog rada je analiza malog i srednjeg poduzetništva u Hrvatskoj i stanje u odnosu na globalna kretanja izražena kroz konkurentnost.

Cilj rada je iz istraženog utvrditi na koji način se može sve utjecati iz perspektive poduzetništva na povećanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva.

1.2.Izvori podataka i metode prikupljanja

Za prikupljanja podataka na zadanu temu korištena je stručna i znanstvena literatura iz područja ekonomije. Osim literature, korišteni su članci kao i drugi dostupni internetski izvori.

Za potrebe utvrđivanja ciljeva istraživanja na temu *Utjecaj malog i srednjeg poduzetništva na povećanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva*, prikupit će se kvalitativni i kvantitativni podaci iz stručne literature i znanstvenih časopisa.

1.3.Sadržaj i struktura rada

Struktura rada *Utjecaj malog i srednjeg poduzetništva na povećanje konkurentnosti hrvatskog gospodarstva* sastoji se od uvoda, tri poglavlja i zaključka. U uvodnom dijelu definirani su ciljevi i predmet istraživanja, kao i izvori i metode prikupljanja podataka. U drugom poglavlju opisane su kategorije malog i srednjeg poduzetništva, trenutno stanje malog i srednjeg poduzetništva unutar hrvatskog gospodarstva i administrativni okviri. Nadalje, u trećem poglavlju prikazana je konkurentnost privrede na svjetskom tržištu te je opisan pojam konkurentnosti tržišta i trenutna pozicija hrvatskog gospodarstva s aspekta konkurentnosti tržišta. Četvrto poglavlje odnosi se na perspektive povećanja konkurentnosti hrvatskog tržišta sa aspekta malog i srednjeg poduzetništva, nadalje je opisana analiza okruženja u kojem djeluju mala i srednja poduzeća te analiza tržišta i potencijalnih tržišta u kojem djeluju mala i srednja poduzeća. Rad završava sa petim poglavljem u kojem se iznose bitne činjenice završnog rada, te je naveden popis literature, slika, grafikona i tablica.

2.MALO I SREDNJE PODUZETNIŠTVO U HRVATSKOJ

Poduzetništvo i inovacije ne mogu se razvijati i napredovati bez odgovarajućega gospodarskog, pravnog i financijskog okruženja. Poznato je da su otvorene, tržišne ekonomije povoljne za razvoj poduzetništva. Pritom je potrebno kreirati takve politike i mjere koje neće u prevelikoj mjeri štiti poduzeća ili pojedine industrije te tako smanjiti njihovu motiviranost za napredak, rast i inoviranje.

Ograničena tehnološka sposobnost, nedostatak financijskih sredstava i tržišnih informacija najveće su prepreke inovativnom djelovanju manjih i srednjih poduzeća. Upravo zato je bitna uloga vlade u kreiranju programa potpore i pomoći malim i srednjim poduzetnicima u svrhu poboljšanja njihova znanja o razvoju i usvajanju novih tehnologija, proizvodnim metodama i pristupima tržištu.¹

2.1.Kategorije malog i srednjeg poduzetništva

Kriterij razvrstavanja subjekata u sektore malih i srednjih poduzeća u Hrvatskoj definirani su Zakonom o računovodstvu i Zakonom o poticanju razvoja malog gospodarstva. Zakon o računovodstvu poduzetnike razvrstava na mikro, male, srednje i velike, na temelju iznosa ukupne aktive, iznosa prihoda i prosječnog broja radnika tijekom poslovne godine.

Mikro poduzetnici su oni koji ne prelaze granične pokazatelje u dva od sljedeća tri uvjeta: ukupna aktiva 2.600.000,00 kuna, prihod 5.200.000,00 kuna, prosječan broj radnika tijekom poslovne godine nije bio viši od 10 ljudi.

Mali poduzetnici su oni koji nisu mikro poduzetnici i ne prelaze granične pokazatelje u dva od sljedeća tri uvjeta: ukupna aktiva 30.000.000,00 kuna, prihod 60.000.000,00 kuna, prosječan broj radnika tijekom poslovne godine nije bio viši od 50 ljudi.

¹ Bilas V., Franc S., Grgić M., (2010.), *Poduzetništvo u međunarodnoj ekonomiji*, Sinergija, Zagreb

Srednji poduzetnici su oni koji nisu ni mikro ni mali poduzetnici i ne prelaze granične pokazatelje u dva od tri sljedeća uvjeta: ukupna aktiva 150.000.000,00 kuna, prihod 300.000.000,00 kuna, prosječan broj radnika tijekom poslovne godine nije bio viši od 250 ljudi.

Veliki poduzetnici su oni koji prelaze granične pokazatelje u najmanje dva od tri uvjeta iz definicije srednjih poduzetnika.

Zakon o poticanju razvoja malog gospodarstva koristi drugačiju terminologiju, uz iste kriterije kategorizacije: iznos aktive, iznos prihoda i prosječan broj zaposlenih, ali uz drugačije numeričke vrijednosti.

Mikro subjekti malog gospodarstva su fizičke i pravne osobe koje prosječno godišnje imaju zaposleno manje od 10 radnika, prema financijskim izvješćima za prethodnu godinu ostvaruju godišnji prihod u iznosu protuvrijednosti do 2.000.000,00 eura, ili imaju ukupnu aktivu ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak, u iznosu protuvrijednosti do 2.000.000,00 eura.

Mali subjekti malog gospodarstva su fizičke i pravne osobe koje prosječno imaju zaposleno manje od 50 radnika, prema financijskim izvješćima za prethodnu godinu ostvaruju godišnji prihod u iznosu protuvrijednosti do 10.000.000,00 eura ili imaju ukupnu aktivu ako su obveznici poreza na dobit, odnosno imaju dugotrajnu imovinu ako su obveznici poreza na dohodak u iznosu protuvrijednosti do 10.000.000,00 eura.

Srednji subjekti malog gospodarstva su fizičke i pravne osobe čiji je godišnji prosječni broj radnika, ukupni godišnji prihod ili zbroj bilance, odnosno dugotrajna imovina veća od utvrđenih kod definicije malih subjekata malog gospodarstva.²

² Hrvatska gospodarska komora, *Vodič za definiciju malog i srednjeg poduzetništva u natjecajima za dodjelu sredstava iz fondova EU*, Centar za EU, Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/vodiczadefinicijumalogisrednjegpoduzetnistvaunatjecajimazadodjelusredstavaizfondovaeuhgkanaliza0120144457b5747dec0a7.pdf> [20. ožujka 2021.]

2.2. Stanje malog i srednjeg poduzetništva unutar hrvatskog gospodarstva

Kao i u većini zemalja svijeta, sektor malih i srednjih poduzeća ima značajno najveći udio u broju poduzeća (99,7%). U promatranom razdoblju od 2014. do 2018. zabilježena je tendencija rasta ukupnog broja poduzeća (9,2% u 2018. godini u odnosu na prethodnu godinu), (Tablica 1).³

Tablica 1: Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2014. do 2018. godine

Poduzeća/Broj subjekata i %	2014.		2015.		2016.		2017.		2018.	
Sektor malih i srednjih poduzeća	104.116	99,7	106.221	99,7	114.156	99,7	119.752.	99,7	130.757	99,7
Mikro i mala poduzeća	102.895		105.029		112.809		118.352		129.259	
Srednja poduzeća	1.221		1.192		1.347		1.400		1.498	
Velika poduzeća	354	0,3	348	0,3	327	0,3	329	0,3	360	0,3
Ukupno	104.470	100	106.569	100	114.483	100	120.081	100	131.117	100

Izvor: „Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2014.-2018. godine“, FINA, 2019.

Mikro, mala i srednja poduzeća zapošljavaju gotovo tri četvrtine (72,2%) svih zaposlenih u poslovnim subjektima u Hrvatskoj u 2018. godini i taj udio je bez promjene u odnosu na 2017. godinu. Broj zaposlenih u mikro poduzećima u 2018. godini porastao je u odnosu na 2017. godinu za 5,3%, u malim poduzećima za 3,8%, u srednjim poduzećima za 6,1% te u velikim poduzećima za 10,5%. (Tablica 2).

³Alpeza M, Delić A., Has M., Koprivnjak T., Mezulić Jurić P., Oberman M., Perić J., Šimić Banović R., (2020.), *Izvešće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj*, CEPOR, Dostupno na: <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/03/SME-REPORT-2019-EN-WEB.pdf> [16.ožujak 2021.]

Tablica 2: Veličina poduzeća i zaposlenost, ukupan prihod i izvoz u 2017. i 2018. godini

Ekonomski kriterij valorizacije sektora	Veličina poduzeća							
	Mikro		Mala		Srednja		Velika	
	2017.	2018.	2017.	2018.	2017.	2018.	2017.	2018.
Broj zaposlenih	242.86	255.81	229.75	238.3	173.71	184.27	236.55	261.46
	7	9	2	92	3	8	2	5
Zaposlenost (udio)	27,5	27,2	26,0	25,4	19,7	19,6	26,8	27,8
Ukupan prihod (mil.kn)	94.384	102.09	161.30	172.7	148.28	161.16	274.42	315.13
		4	7	66	1	6	3	4
Ukupan prihod (udio)	13,9	13,6	23,8	23,0	21,8	21,4	40,5	42,0
Izvoz (mil.kn)	10.121	10.432	26.990	29.67	35.254	37.874	65.477	69.204
				1				
Izvoz (udio)	7,3	7,1	19,6	20,2	25,6	25,7	47,5	47,0

Izvor: „Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2017. godini“, FINA, 2018. „Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2018. godini“, FINA, 2019.

Sektor mikro, malih i srednjih poduzeća u 2018. godini ostvario je 58% od ukupnog prihoda ostvarenoga na razini Hrvatske. Ukupan prihod mikro poduzeća u 2018. godini porastao je za 8,2%. malih poduzeća za 7,1%, srednjih poduzeća za 8,7%, a velikih poduzeća za 14,8% u odnosu na 2017. godinu. U ukupno ostvarenom izvozu hrvatskih poduzeća u 2018. godini, sektor malih i srednjih poduzeća sudjeluje s udjelom od 53%. Vrijednost izvoza mikro poduzeća u 2018. godini povećala se za 3,1%. malih poduzeća za 9,9%, srednjih poduzeća za 7,4% te velikih poduzeća za 5,7% u odnosu na 2017. godinu (Tablica 2).

Financijska performansa malih i srednjih poduzeća Hrvatski poslovni sektor u 2018. godini bilježi povećanje neto dobiti za 13,3% u odnosu na prethodnu godinu. Sve kategorije poduzeća s obzirom na veličinu ostvarile su pozitivan konsolidirani rezultat koji je bio veći od konsolidiranog rezultata u 2017. godini za 29,1% (Tablica 3).

Tablica 3: Financijska efikasnost poduzeća u 2017. i 2018. godini

Poduzeća	2017.		2018.	
	Milijun kuna	%	Milijun kuna	%
Mikro				
Dobit	8.580	20,7	9.436	20,1
Gubitak	7.457	38,2	7.393	39,6
Konsolidirani rezultat	1,122	5,1	2.043	7,2
Mala				
Dobit	9.725	23,5	10.586	22,6
Gubitak	4,488	23,3	964	21,2
Konsolidirani rezultat	5,237	23,9	6.622	23,4
Srednja				
Dobit	7.715	18,6	9.768	20,8
Gubitak	2.184	11,2	2.018	10,8
Konsolidirani rezultat	5.532	25,3	7.750	27,4
Velika				
Dobit	15.377	37,1	17.115	36,5
Gubitak	5.383	27,6	5.280	36,5
Konsolidirani rezultat	9.994	45,7	11.835	41,9
Ukupno				
Dobit	41.397		46.905	
Gubitak	19.512		18.655	
Konsolidirani rezultat	21.885		28.250	

Izvor: „Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2017. godini“, FINA, 2018. „Analiza financijskih rezultata poduzetnika RH u 2018. godini“, FINA, 2019.

Povećanje pozicije konsolidiranog rezultata u analizi financijske efikasnosti poduzeća rezultat je povećanja dobiti za sve kategorije poduzeća, uz istovremeno smanjenje gubitaka cjelokupnog poslovnog sektora za 4,4% u odnosu na prethodnu godinu. Mikro poduzeća su u 2018. godini ostvarila 9,4 milijardi kuna dobiti, što je porast od oko 10% u odnosu na ostvarenu dobit u 2017. godini. Njihov udio u ukupno ostvarenoj dobiti poduzeća u Hrvatskoj nije se značajno mijenjao u odnosu na 2017. godinu. Mala poduzeća ostvarila su u 2018. godini 10,6 milijardi kuna dobiti, što predstavlja povećanje od 8,9% u odnosu na rezultat ostvaren u 2017. godini. Također, mala poduzeća su smanjila gubitke za 11,7% u odnosu na prethodnu godinu. Ovim rezultatima je udio malih poduzeća u ukupno ostvarenoj dobiti poduzeća u Hrvatskoj u 2018. godini ostao nepromijenjen u odnosu na 2017. godinu, dok se udio u ukupnim gubicima smanjio za 1,8 postotnih bodova. Srednja poduzeća ostvarila su dobit u iznosu od 9,8 milijardi kuna u 2018. godini, što je povećanje od 26,6% u odnosu na 2017. godinu. Ovo povećanje se odrazilo i na povećanje udjela srednjih poduzeća u ukupno ostvarenoj neto dobiti gospodarstva u 2018. godini (na 20,8% sa 18,6% u 2017. godini). Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj. Velika poduzeća ostvarila su dobit u iznosu od 17,1 milijardi kuna u 2018. godini, što je povećanje od 11,3% u odnosu na 2017. godinu. Svojim rezultatima velika poduzeća zauzimaju najveći udio u dobiti na razini gospodarstva u 2018. godini (36,5% u ukupno ostvarenoj dobiti). Mikro poduzeća ostvaruju najveći udio u gubicima (39,6%), dok srednja poduzeća imaju najmanje gubitaka (10,8%), što uz trend rasta produktivnosti ukazuje na povećanje konkurentnosti i izvoznog kapaciteta srednjih poduzeća.

Iz gornjih tabela možemo zaključiti da su mala i srednja poduzeća najveći pokretači hrvatskog gospodarstva iz sljedećih razloga. Na udio u ukupnom broju zaposlenih, na mala i srednja poduzeća otpada 72,2% ukupnog broja zaposlenih. Udio izvoza u ukupnom izvozu malih i srednjih poduzeća je 52,9% (Tablica 2). Ovdje treba napomenuti da je u ovoj kategoriji najveći udio izvoza srednjih poduzeća u odnosu na mikro i mala poduzeća (25,7%) što znači da ima dosta prostora da se taj udio poveća kroz kvalitetne investicije mikro i malih poduzetnika. No unatoč tome, malo gospodarstvo u Hrvatskoj i dalje nije dovoljno konkurentno upravo zbog nedovoljnog i neadekvatnog financiranja rizičnijih investicija. Iako u Hrvatskoj postoje mnoge institucije poput HBOR-a, HAMAG-a i HGK koje pomažu u razvoju malog i srednjeg poduzetništva, očito je da to nije dovoljno. Broj malih i srednjih poduzeća čini 99,7% svih poduzeća u Hrvatskoj (Tablica 1). To znači da je zemljopisna disperzija privrednih subjekata daleko veća od velikih poduzeća. To nadalje znači da tako disperzirana poduzeća se mogu lakše

osloniti na tradicionalno gospodarstvo pojedine regije i da time mogu lakše postići veću kvalitetu proizvoda.

2.3. Administrativni okviri za malo i srednje poduzetništvo

Računovodstveni okviri

Mala i srednja poduzeća imaju blaže obveze glede sastavljanja financijskih izvješća u odnosu na velika poduzeća, manji je porez na dobit nego kod velikih poduzeća i manji su troškovi jer ne postoji obveza revizije financijskih izvješća.

Ekonomsko okruženje

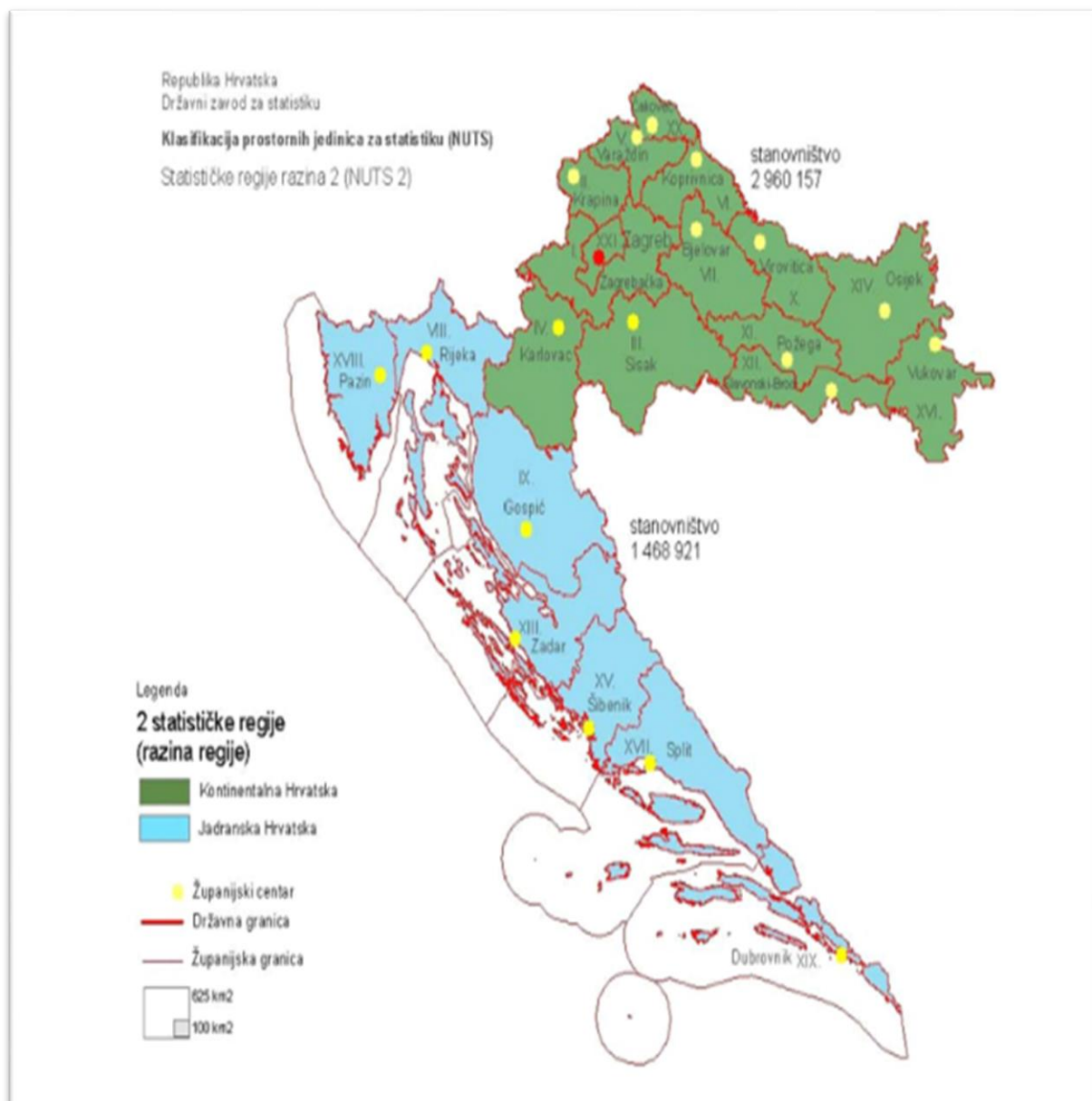
Hrvatska je tranzicijska zemlja sa relativno niskom razinom ekonomskog, političkog i socijalnog okruženja. Nadalje, Hrvatska je podložna globalizaciji koja dovodi do bržih promjena na području tehnologije, financija i komunikacija. Također, Hrvatska je članica EU, što stvara mogućnost bržeg ekonomskog napretka.

Nedostaci tranzicijskih zemalja u odnosu na razvijene zemlje EU su i dalje nedovoljna primjena modernih tehnologija u proizvodnji kao i primjena modernih organizacija rada, nerazvijena politička kultura, veliki broj slabije ili neadekvatno obrazovanog stanovništva te loša kvaliteta obrazovnog sustava uz rad (cjeloživotno obrazovanje).

Također, Hrvatska je podijeljena na dvije regije; Jadransku Hrvatsku i Kontinentalnu Hrvatsku. Kontinentalna Hrvatska dominira prema broju malih gospodarstvenika i broju zaposlenih u malom gospodarstvu. Međutim, u samo jednoj županiji u toj regiji (Osječko-baranjskoj) broj poduzetnika viši je od prosječnog broja za cijelu Kontinentalnu Hrvatsku (Slika 1).⁴

⁴ Hrvatski sabor, (2013.), Strategija razvoja poduzetništva Republike Hrvatske, Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2013_11_136_2926.html [3.travnja 2021.]

Slika 1: Prikaz dvije regije u Republici Hrvatskoj

Izvor: Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova EU, Statistička klasifikacija prostornih jedinica RH

U Hrvatskoj je 2018. godine vanjski dug iznosio cca. 80% BDP-a što je visoki postotak koji implicira na veliku budžetsku potrošnju. Istina je da je od 2013. godine prisutan suficit u platnoj bilanci, te da je prisutno razduživanje ključnih ekonomskih sektora, visina javnog duga i dalje snažno utječe na troškove proizvodnje.

Zapošljavanje

Stopa aktivnih osoba u dobi od 20 do 64 godine je niska u odnosu na EU (71,2% u 2017. u usporedbi sa 78% za EU). Veliki udio zaposlenih na određeno vrijeme u ukupnoj zaposlenosti (17,5% u usporedbi s 11,3% za EU) što dodatno povećava rizike poduzetnika. Prisutna je velika migracija radno sposobnog stanovništva iz sela i manjih mjesta u veće gradove, a to predstavlja gubitak radne snage u regijama gdje prevladava tradicionalno gospodarstvo (Grafikon 1).⁵

Grafikon1: Broj zaposlenih u poduzećima u 2019.

Izvor: Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj, 2020., CEPOR

⁵Dajte da radimo, (2020.), *Malo poduzetništvo u 2019., izvještaj iz 2020.*, Dostupno na: <https://www.dajtedaradimo.hr/malo-poduzetnistvo-u-2019-izvjestaj-iz-2020/> [17.ožujka 2021.]

Pokretanje poduzetničkih pothvata

Zbog velikog broja administrativnih prepreka kod otvaranja poduzeća te skupih postupaka likvidacije i nekonzistentnosti pravosudnog sustava prisutan je i dalje negativan trend u pokretanju poduzetničkih poduhvata (najočitiji je primjer usporedbe Irske i Hrvatske). Također nema kvalitetne potpore kod obrazovnog programa za poduzetništvo.

Financiranje malog i srednje poduzetništva

Domaće tržište je orijentirano isključivo na financiranje od strane banaka, a samo manjim dijelom na vlastite izvore (iz dobiti). Problem vezan za financiranje od strane banaka ogleda se u inzistiranju banaka na instrumentima osiguranja plaćanja čijem zahtjevu mali i srednji poduzetnici često ne mogu udovoljiti. Zbog politike koju provodi HNB u Hrvatskoj ne postoje specijalizirane banke tzv. visokog rizika koje plasiraju visokorizične kredite uz znatno veće kamatne stope od uobičajenih (kamatna stopa je rezultanta rizičnosti i ročnosti plasmana) budući da centralna banka posredno, a ponekad i neposredno ograničava aktivne kamatne stope.

Nadalje, većina bankarskog sektora je u stranom vlasništvu i to su uglavnom velike banke sa unificiranim modelom poslovanja. Za razvoj malog i srednje poduzetništva nedostaju male regionalne banke koje najbolje poznaju problematiku regionalnog gospodarstva i lako se mogu prilagoditi potrebama istog na obostranu korist (primjer jedne takve banke je Istarska banka Umag).

Zaključak

Na kraju možemo zaključiti da su najveće prepreke u poslovnom okruženju u Hrvatskoj koje otežavaju poduzetničku aktivnost domaćim i inozemnim poduzetnicima: administrativne prepreke/slaba učinkovitost javne uprave, nepredvidiva porezna regulativa, visoko porezno opterećenje i parafiskalni nameti, kratkoročno promišljanje i nestabilnosti (spore, ali neučinkovite promjene) javnih politika vezanih za poslovno okruženje, restriktivno radno zakonodavstvo, visoka percepcija korupcije i manjak poduzetničkog duha i nerazumijevanje poduzetništva.

3.KONKURENTNOST PRIVREDE NA SVJETSKOM TRŽIŠTU

Uz položaj kakav imaju velike privrede, poput američke, sva složenost suvremenih međunarodnih ekonomskih odnosa postaje još većom. Promjenom tečaja, i na druge načine, ona ima mogućnost stvoriti nestabilnost i mijenjati odnose na financijskim tržištima. Tome valja dodati da međunarodne institucije traže visoki stupanj liberalizacije i rehabilitaciju bankovnog kapitala u pojedinim državama, s mogućnostima privatizacije poduzeća. Pritom motivi ulaska inozemnog kapitala mogu biti veoma različiti, od razvitka do špekulacija i preuzimanja tržišta, o čemu nacionalna ekonomska i razvojna politika treba voditi računa.⁶

3.1.Pojmovno određenje konkurentnosti

Konkurentnost privrednog subjekta predstavlja sposobnost da u uvjetima slobodnog i fer tržišta proizvodi i realizira robu i usluge koje zadovoljavaju zahtjeve tog tržišta.

Hrvatska je pristupila sustavu mjerenja konkurentnosti 2006. godine nakon svih potrebnih usklađivanja statističkih parametara i standarda.

Generalno se može razlučiti konkurentnost na mikro razini, tj. kada se privredni subjekti takmiče unutar nacionalne privrede da budu što više profitabilniji i da se tržišno pozicioniraju tako da osiguraju dugoročne uvijete za održivi rast i razvoj.

Na makro razini konkurentnost predstavlja sposobnost jedne države da svoje proizvode plasira na međunarodno tržište i na taj način osigura veći privredni rast i razvoj životnog standarda stanovništva. Širi pojam konkurentnosti na makro nivou predstavlja i privlačenje stranih investicija.⁷

⁶Družić I.,(1998.), *Hrvatsko gospodarstvo*, Ekonomski fakultet sveučilišta u Zagrebu, Zagreb

⁷Bengez A., Hodak Z., Vurnek D., (2019.), *Konkurentnost gospodarstva Republike Hrvatske, Hrčak*, Vol 9, No. 1, str. 79-93, Dostupno na: file:///C:/Users/Anja/Downloads/79_93.pdf

3.1.1. Specifičnosti hrvatskog gospodarstva s aspekta mikro i makro razine konkurentnosti

S obzirom na specifičnosti hrvatskog gospodarstva, konkurentnost hrvatske privrede se dijeli na sljedeće četiri razine.

1.razina- konkurentnost unutar hrvatskog gospodarstva. Hrvatska je izrazito otvorena privreda, u prvih šest mjeseci 2020. godine vrijednost izvoza predstavljala je 87,7% ukupnog izvoza. S obzirom na ovu činjenicu i činjenicu da Hrvatska jako puno toga uvozi, konkurentnost hrvatske privrede na domaćem tržištu bi se trebala promatrati kao konkurentnost proizvodnje supstituta uvoza prema uvoznim proizvodima.

2.razina- konkurentnost hrvatskog gospodarstva kao izrazito turističke destinacije. S obzirom da se udio turističkog sektora u BDP-u normalnim godinama kreće cca. 20%, a s druge strane činjenica da je turističko tržište jedno od najvećih generatora uvoza, trebale bi se izanalizirati prilike malog i srednjeg poduzetništva u ovako proširenim uvjetima hrvatskog tržišta.

3.razina- konkurentnost hrvatskog gospodarstva unutar EU. U srpnju 2013. godine Hrvatska ulazi u EU kao punopravna članica. Prednosti ulaska u EU su slobodno kretanje roba i pružanje usluga, slobodno kretanje radne snage i kapitala unutar granica EU. Dakle, ulaskom u EU uklanjaju se carinske i administrativne prepreke za protok roba i usluga, također uvode se novi standardi vezani za kvalitetu proizvoda, te brza razmjena informacija o proizvodima opasnim po zdravlje i sigurnost potrošača. Nema više dvostrukog testiranja kvalitete proizvoda već je dovoljno to obaviti u poduzećima certificiranih od strane EU.

4.razina- konkurentnost hrvatskog gospodarstva u globalnim razmjerima. Na ljestvici konkurentnosti Hrvatska je rangirana dosta loše.

3.1.2. Pokazatelji konkurentnosti privrednog subjekta

Pokazatelji konkurentnosti privrednog subjekta su: tržišni udio na nekom tržištu, profitabilnost, dugoročno održiv razvoj i prilagodba novim uvjetima poslovanja u uvjetima rastuće konkurencije i tehnologije.

Tržišni udio je najčešće korišten pokazatelj konkurentnosti, ali sam za sebe se ne bi trebao uzimati zdravo za gotovo. Naime, izostanak finalne ili veće faze proizvodnje smanjuje profitabilnost. Primjerice izvoz nekog poluproizvoda može osiromašiti prirodna bogatstva neke države i time konstantno smanjivati prilike za veću profitabilnost u budućim razdobljima.

S druge strane nedostatak visoke profitabilnosti vrlo često implicira na izostanak kvalitetnih investicija, odnosno ide na teret dugoročno održivog razvoja (primjerice uvoz jeftinih tehnologija iz razvijenih zemalja, jeftina radna snaga i slaba educiranost).

Jedan od kriterija za mjerenje konkurentnosti je i obim visokorizičnih investicija privatnog kapitala u nekoj privredi. To znači da što su investicije u modernu tehnologiju izdašnije, omogućuju veću dugoročnu održivost razvoja poduzeća kao i lakši ulazak na nova tržišta kroz bolju kvalitetu proizvoda te veću proizvodnost i prilagodljivost.

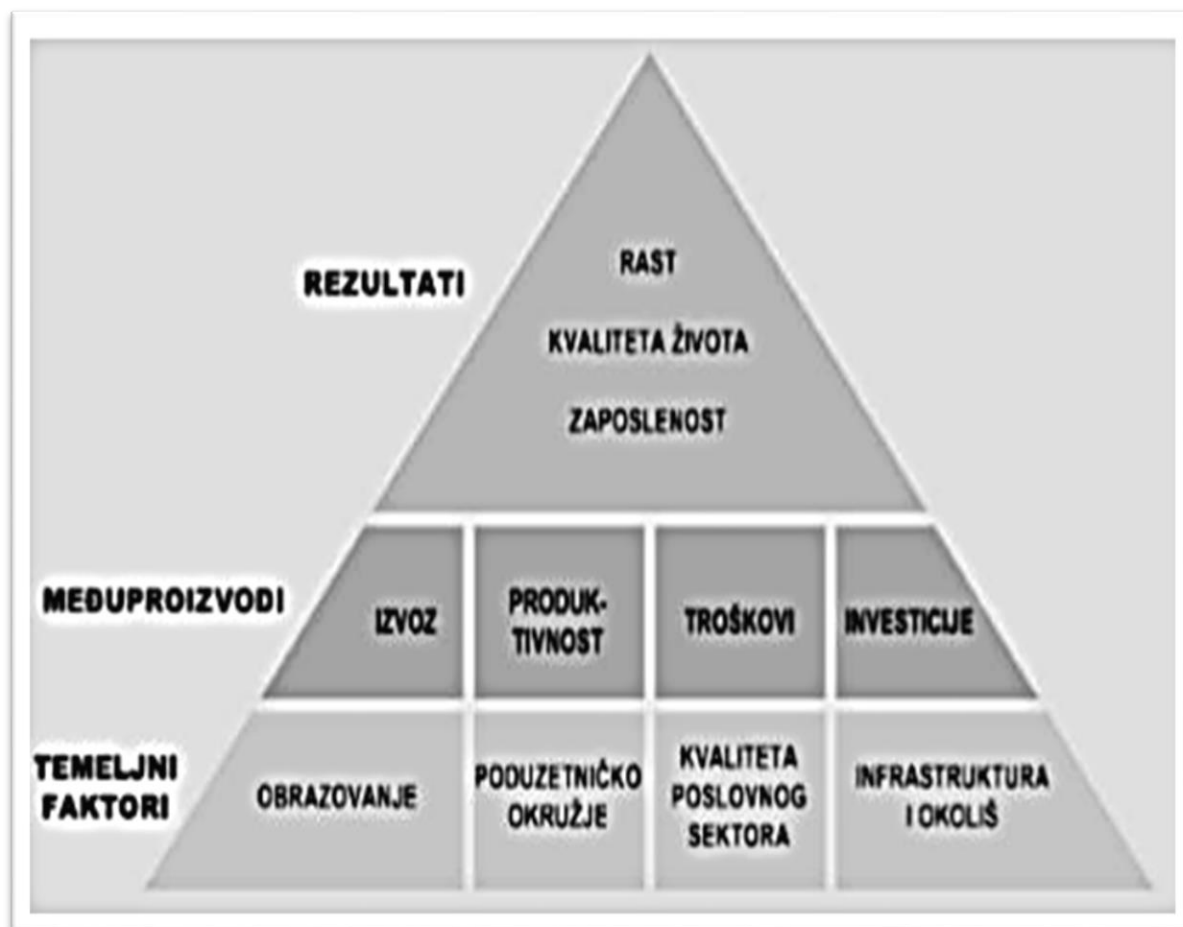
Iz svega navedenog možemo zaključiti da konkurentnost ne bi smjeli promatrati isključivo kroz prizmu jednog od kriterija, već kroz sva tri kriterija adekvatno ponderirana prema njihovoj važnosti za određeno tržište.

3.1.3. Temeljni činitelji konkurentnosti

Konkurentnost je sposobnost zemlje da postigne na svjetskom tržištu uspjeh koji omogućuje bolji životni standard za sve. Ona je rezultat mnogih čimbenika, a naročito konkurentnosti na razini poduzeća i povoljne poslovne okoline koja potiče uvođenje novih proizvoda u procesa te investicije. Svi ti čimbenici u međusobnom djelovanju vode povećanoj produktivnosti, višem dohotku i održivom razvoju. Temeljne činitelje konkurentnosti čine obrazovanje, poduzetničko okruženje, kvaliteta poslovnog sektora, infrastruktura i okoliš. Te je faktore teže mjeriti, ali oni su osnova za djelovanje razvojnih politika koje će rezultirati povoljnim učincima na višim razinama piramide (Slika 2).⁸

⁸Buljubašić H., (2016.), *Mjerenje konkurentnosti gospodarstva*, Završni rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma, Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:1168/preview>

Slika 2: Piramida konkurentnosti

Izvor: Vuković D., Kvaliteta i konkurentnost, 2007.

Osnovna primjedba kod obrazovnog sustava je nedovoljna interakcija obrazovnog sustava i realnog sektora. S jedne strane prigovara se poduzetnicima da nedovoljno prepoznaju važnost obrazovanja kadrova za razvoj privrednog subjekta dok s druge strane se prigovara da obrazovni sustav nema dovoljno sluha za kadrovske potrebe privrede ili da ne znaju motivirati učenike za deficitarna zanimanja.

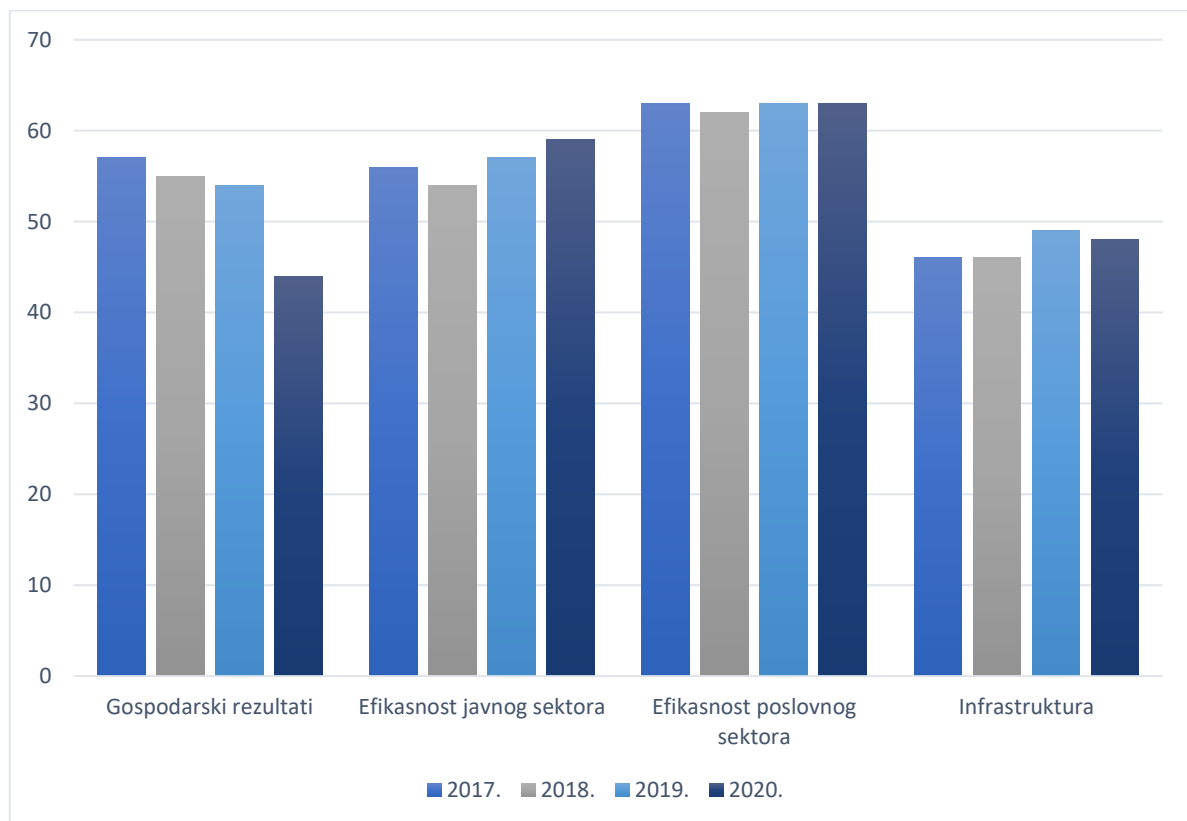
Kao negativno poduzetničko okruženje poduzetnici ističu visoka porezna opterećenja, neefikasnost državnih i lokalnih institucija, zakonodavstvo koje regulira poslovanje i stalne izmjene propisa, pravna nesigurnost i predugo trajanje sudskih procesa, slaba potpora institucija, restriktivna regulativa na tržištu rada, visoka cijena kapitala, korupcija, politička nestabilnost, otežan pristup financiranju, nedostatak stručnih kadrova te nedostatak sirovina i materijala kao i nedostatak napredne tehnologije.

Kao nedostaci poslovnog sektora mogu se navesti premali obim privatnih visokorizičnih investicija, slaba mobilnost rada i kapitala i izostanak većeg broja „greenfield“ investicija.

Što se tiče prometne infrastrukture, ona je relativno dobra zbog cestovne povezanosti i geostrateškog položaja te Hrvatske kao pomorske zemlje. Međutim, trebalo bi se još dosta ulagati, naročito u željeznički promet (nizinske pruge Rijeka-Zagreb, lokalne brze pruge prema satelitskom gradovima radi rasterećenja Zagreba i njegove infrastrukture). Međutim, ono što je loše i u čemu Hrvatska zaostaje na ljestvici konkurentnosti je tehnološka i znanstvena infrastruktura.

Na kraju se može zaključiti da kvalitetnom dogradnjom i korekcijom temeljnih činitelja konkurentnosti se može značajno utjecati na smanjenje troškova proizvodnje, veću produktivnost, povećanje novih investicija kako stranih tako i domaćih sektora, a sve to radi boljih prilika za zaradu, a time i do povećanja kvalitete i kvantitete izvoza kao rezultata povećane konkurentnosti (Grafikon 2).

Grafikon 2: Indeksi konkurentnosti Hrvatske

Izvor: IMD godišnjak svjetske konkurentnosti

3.2. Trenutna pozicija hrvatskog gospodarstva s aspekta konkurentnosti tržišta

Hrvatska je u krugu zemalja srednje i istočne Europe (sadašnjih članica Europske unije koje se zbog procesa tranzicije mogu uspoređivati s Hrvatskom), imala najdublju i najdužu recesiju nakon 2008. godine. Razloge različitog reagiranja Hrvatske i ovih zemalja na gospodarsku krizu, koja je pogodila gotovo cijeli svijet 2009. godine, treba tražiti među strukturnim karakteristikama gospodarskog sustava (konkurentnost i sustav efikasnosti). Model razvoja hrvatskog gospodarstva nije se u posljednja dva i pol desetljeća bitno mijenjao, što ima dugoročne posljedice. Stoga danas možemo govoriti o stagnaciji konkurentnosti nacionalne ekonomije u odnosu na nama usporedive države, što posljednjih godina utječe na zaostajanje Hrvatske u odnosu na prosjek razvijenosti EU.⁹

3.2.1. Kretanje platne bilance Hrvatske

U Hrvatskoj od osamostaljenja prisutan je stalno robni deficit, iako od 2013. godine ima ukupan suficit platne bilance (uz paralelan robni deficit), sljedećih šest godina kako slijedi:

Tablica 4: Kretanje platne bilance

2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.
-1,1	-0,7	-0,1	0,9	2,0	4,6	2,5	3,5	2,5

Izvor: HNB, Kretanje platne bilance od 2010. do 2018.

⁹Hrvatska gospodarska komora, (2016.), *Hrvatsko gospodarstvo - sličnost u konkurentnosti*, Dostupno na: <https://hgk.hr/documents/aktualna-tema-hrvatsko-gospodarstvo-staticnost-u-konkurentnosti585156d32394a.pdf> [20.ožujka 2021.]

Ukupan suficit posljedica je visokog rasta uslužnog sektora u turizmu, visoke stope stranih ulaganja prvenstveno u financijski sektor, porast stranih doznaka iz inozemstva zbog emigracije radne snage.

Sam robni deficit 2008. godine iznosio je 9,5% udjela u BDP-u i on od tada lagano raste. S jedne strane smanjuje se izvoz osnovnih proizvoda i poluproizvoda i raste izvoz složeniji proizvoda. S druge strane, gospodarski rast oslanja se sve više na uvoz, a suficit uslužnog sektora, najviše zbog turizma, sva manje može pratiti robni deficit (Tablica 4).

Nadalje iako je Hrvatska imala relativno visoku stopu stranih investicijskih ulaganja, njihova nepovoljna struktura nije značajno utjecala na smanjenje robnog deficita, već samo na ukupan suficit platne bilance. Najviše ulaganja se odnosilo na financijski sektor, zatim na ulaganja u trgovinu na malo (trgovačke lance) što je još više probudio robni deficit. Zatim ulaganja u nekretnine u turističkom sektoru, a od realnog sektora tu su još ulaganja u visokoprotabilne grane hrvatskog gospodarstva koje su bile ponuđene na kupnju (primjerice pivovare, farmaceutska industrija), dok je nezadovoljavajući opseg greenfield investicija i ulaganju u tehnološki zahtijevanije proizvodnje sa dugoročno održivim razvojem.

3.2.2. Stanje Hrvatske na svjetskoj ljestvici konkurentnosti

U 2020. godini Hrvatska se nalazila na 60. mjestu ljestvice svjetske konkurentnosti od 63 zemalja, isto kao i 2019. godine (ispred Venezuele, Argentine i Mongolije), (Slika 3).¹⁰

¹⁰Gable J. (2020.), *IMD godišnjak svjetske konkurentnosti 2020.: Konkurentnost bez promjena*, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Dostupno na: <http://konkurentnost.hr/imd-godisnjak-svjetske-konkurentnosti-2020-konkurentnost-bez-promjena/> [19.ožujka 2021.]

Slika 3: Ljestvica svjetske konkurentnosti

Zemlja	2019.	2018.		Zemlja	2019.	2018.
Švicarska	1.	1.		Španjolska	32.	31.
Danska	2.	2.		Koreja	33.	39.
Švedska	3.	8.		Latvija	34.	35.
Austrija	4.	4.		Japan	35.	29.
Luksemburg	5.	9.		Italija	36.	32.
Norveška	6.	3.		Poljska	37.	38.
Island	7.	16.		Kazahstan	38.	40.
Finska	8.	7.		Česka	39.	37.
Nizozemska	9.	5.		Grčka	40.	44.
Singapore	10.	13.		Indonezija	41.	45.
Njemačka	11.	10.		Kina	42.	39.
SAD	12.	12.		Tajland	43.	42.
Kanada	13.	6.		Ukrajina	44.	48.
Belgija	14.	11.		Mađarska	45.	49.
Hong Kong	15.	18.		Čile	46.	43.
Australija	16.	14.		Rusija	47.	46.
Novi Zeland	17.	20.		Argentina	48.	47.
Irska	18.	21.		Filipini	49.	55.
Izrael	19.	20.		Južna Afrika	50.	48.
Tajvan	20.	27.		Jordan	51.	41.
Čipar	21.	15.		Bugarska	52.	57.
Malezija	22.	22.		Hrvatska	53.	54.
Portugal	23.	17.		Kolumbija	54.	60.
Ujedinjeno Kraljevstvo	24.	23.		Rumunjska	55.	56.
Francuska	25.	25.		Peru	56.	52.
Katar	26.	24.		Slovačka	57.	59.
Estonija	27.	28.		Turska	58.	51.
Litva	28.	36.		Indija	59.	53.
Saudijska Arabija	29.	34.		Meksiko	60.	61.
UAE	30.	26.		Brazil	61.	58.
Slovenija	31.	30.		Venezuela	62.	63.
				Mongolija	63.	62.

Izvor: IMD, Rang na ljestvici konkurentnosti Hrvatske i usporednih zemalja

U izračun konkurentnosti uključena su 255 kriterija od koji se 168 odnose na statističke indikatore, a 92 na istraživanje mišljenja gospodarstvenika. Hrvatska što se tiče prve grupe kriterija, relativno dobro stoji na području međunarodne trgovine, razine cijena, zdravstvenog sustava, okoliša i obrazovanja. Također, razmjerno je dobra i u području stranih ulaganja. Najproblematičnija područja su tržište rada, poslovno upravljanje te stavovi i vrijednosti poduzetnika. Među lošim kriterijima se navode i porezna politika, institucionalni okvir i tehnološka i znanstvena infrastruktura.

Kao osnovni izazovi za Hrvatsku u narednom razdoblju navedeni su: reforma javne uprave i teritorijalni ustroj države uz digitalizaciju javne uprave i njenih servisa, jačanje sektora vezanih uz samodostatnost države kao što su sektori hrane, lijekova i javnog zdravstva, jačanje investicija privatnog sektora, reforma pravosuđa i ostvarivanje koncepta suradnje akademskog, poslovnog i vladinog sektora u jačanju inovativnosti i konstruktivnosti.

Najveći nedostaci konkurentnosti Hrvatske su: jednostavnost pronalaženja kvalificiranih zaposlenika, fokusiranost vlade prema budućnosti, sklonost prema poduzetničkim rizicima, lakoća zapošljavanja strane radne snage, efikasnost pravnog okvira u osporavanju propisa, opterećenja vladinim propisima, efikasnost pravnog sustava u rješavanju propisa.

Pozitivne promjene na ranglisti u odnosu na prethodnu godinu u 2020. godini su bile. U gospodarskom rastu zbog velikih prihoda od turizma, niskog indeksa troškova života, niske inflacije, rastu dugoročne zaposlenosti, izvoza komercijalnih usluga, bruto investicija u osnovni kapital i rast BDP-a. U javnom sektoru zabilježene su pozitivne promjene zbog stabilnosti tečaja, stope poreza na dobit, niske carinske barijere, deviznih rezervi i suficita državnog proračuna. U poslovnom sektoru kao pozitivne promjene ističu se naknade menadžmenta, naknade uslužnim djelatnostima, razina naknada, visok udjel žena među zaposlenima, te pristupačnost financijskim uslugama. Kod infrastrukture pozitivni pomaci su bili kod investicija u telekomunikacije, obrazovanju ženske radne snage, povoljnom odnosu učenika i učitelja, izdvajanje za obrazovanje, udio obnovljivih izvora energije te dostupnost zdravstvenih usluga.

4.PERSPEKTIVE POVEĆANJA KONKURENTNOSTI HRVATSKOG TRŽIŠTA SA ASPEKTA MALOG I SREDNJEG PODUZETNIŠTVA

U ukupnom razvitku Hrvatske posljednjih nekoliko godina sve je izraženija uloga malog gospodarstva. Prema posljednjim podacima Hrvatske gospodarske komore ukupno u malom gospodarstvu Hrvatske radi oko 72% zaposlenih od ukupnog broja zaposlenih. Mala i srednja poduzeća ostvaruju oko 58% BDP-a Hrvatske, sudjeluju u ukupnom izvozu Hrvatske s oko 53% te s 43% u ukupnoj imovini gospodarstva Hrvatske.¹¹

Okolina poduzeća je dio vanjskog svijeta s kojima poduzeće dolazi u kontakt. PEST (Political Economic Social Technological) analiza okvir je za strukturiranu analizu makrookruženja. Vanjsko okruženje svakog poduzeća određuje način ponašanja poduzeća u određenom sustavu. PEST analiza pomaže poduzetnicima u razumijevanju utjecaju snaga i trendova političkog, ekonomskog, sociokulturnog i tehnološkog okruženja (Tablica 5).¹²

¹¹ Hrvatska gospodarska komora, *Odjel za poduzetništvo*, Dostupno na: <https://www.hgk.hr/odjel-industriju/odjelu-za-poduzetnistvo-i-inovacije> [16.ožujka 2021.]

¹² Post J., (2020.), *Što je PEST analiza?*, Poduzetnik, Dostupno na: <https://poduzetnik.biz/produktivnost/sto-je-pest-analiza/> [17.ožujka 2021.]

Tablica 5: Čimbenici PEST analize

<p style="text-align: center;">Političko/pravni</p> <ul style="list-style-type: none"> -stanje ekologije/okoliša <li style="padding-left: 20px;">-pravni sustav <li style="padding-left: 20px;">-budući pravni sustav -europski/međunarodni pravni sustav <li style="padding-left: 20px;">-zakonodavna tijela <li style="padding-left: 20px;">-interesne grupe 	<p style="text-align: center;">Ekonomski</p> <ul style="list-style-type: none"> -domaća ekonomska situacija -domaći ekonomski trendovi <li style="padding-left: 20px;">-razina BDP-a <li style="padding-left: 20px;">-struktura potrošnje -opća razina porezne situacije -porezi na određene proizvode/usluge <li style="padding-left: 20px;">-tržišni trendovi -određeni industrijski čimbenici
<p style="text-align: center;">Sociokulturni</p> <ul style="list-style-type: none"> <li style="padding-left: 20px;">-religija <li style="padding-left: 20px;">-životni stil <li style="padding-left: 20px;">-demografija -stavovi i mišljenje potrošača <li style="padding-left: 20px;">-veća događanja i zbivanja <li style="padding-left: 20px;">-oglašavanje i publicitet 	<p style="text-align: center;">Tehnološki</p> <ul style="list-style-type: none"> <li style="padding-left: 20px;">-tehnološka dostignuća -utjecaj tehnologije na ponudu proizvoda <li style="padding-left: 20px;">-utjecaj na strukturu cijena <li style="padding-left: 20px;">-razina automatizacije -poticaji za razvoj tehnologije <li style="padding-left: 20px;">-udjel tehnološke promjene <li style="padding-left: 20px;">-inovacijski potencijal -informacije i komunikacija

Izvor: INA, Strateška analiza poduzeća

Političko-pravno okruženje

Geografski Hrvatska je smještena blizu gusto naseljenih i gospodarski razvijenih zemalja, ona je jadranska i srednjoeuropska zemlja koja se nalazi na području Srednje i Istočne Europe. Osim što je dobro geografski smještena, hrvatskim poduzećima pogoduje i to što je Hrvatska potpisala ugovor o slobodnoj trgovini (CEFTA- Srednjoeuropska zona slobodne trgovine) koja poduzećima omogućuje uključivanje na srednjoeuropsko tržište. Također ulaskom Hrvatske u EU za poduzeća se stvaraju nove mogućnosti i povoljnije okruženje za poslovanje.

Ekonomsko okruženje

Tijekom 2019. godine nastavljena su pozitivna kretanja ekonomske aktivnosti te je realni rast bruto domaćeg proizvoda (BDP) iznosio 2,9% (uključujući potrošnju neprofitnih ustanova koje služe kućanstvima), što predstavlja blago ubrzanje u usporedbi s 2018. Trgovina na malo zabilježila je rast već šestu godinu za redom, a u turizmu je ostvarena još jedna rekordna sezona. Nadalje, nakon pada u 2018., industrijska proizvodnja je u 2019. zabilježila blagi rast. Kretanja na tržištu rada ukazuju na daljnji rast zaposlenosti. Prosječna inflacija je u 2019. usporila u odnosu na prethodnu godinu te je iznosila 0,8%. Nastavljen je trend visoke likvidnosti financijskog sustava.¹³

Socio-kulturno okruženje

Konkurentno sposobna poduzeća su temelj privrednog blagostanja svake zemlje. Prema dokumentu Europske komisije socijalna odgovornost poduzeća ima unutarnju i vanjsku dimenziju. Unutarnja dimenzija obuhvaća upravljanje ljudskim resursima, zdravljem i sigurnošću na poslu, prilagođavanje promjeni, te upravljanje utjecajima iz okoliša i prirodnim resursima. Vanjska se dimenzija odnosi na lokalnu zajednicu, poslovne partnere, dobavljače i potrošače, ljudska prava i na globalnu brigu o okolišu.

Hrvatska je zemlja koja bilježi veliki odlazak mladih stručnjaka u inozemstvo odnosno „odljev mozga“. Stoga je nužno da poduzeća kontinuirano ulažu u intelektualni kapital i dodatno obrazovanje zaposlenika na svim razinama unutar poduzeća kao jednim od preduvjeta poslovne konkurentnosti.

¹³ Državni zavod za statistiku, (2020.), *Makroekonomska kretanja u 2019. godini*

Tehnološko okruženje

U Hrvatskoj još uvijek nisu stvoreni uvjeti za tehnološku opremljenost poduzeća. Hrvatska poduzeća se suočavaju sa problemima kao što su nedostatak tehnoloških inovacija, korištenje standardnih tehnologija već prisutnih na tržištu, nedostatak visokih standarda kvalitete, itd. Centar za makroekonomske analize navodi sljedeće probleme: tehnološku zaostalost i neinventivnost, visoke troškove, neiskorištenost kapaciteta, uvoznu ovisnost, nedostatak novih proizvoda s višom fazom prerade, neprepoznatljivost na svjetskom tržištu, nepraćenje stanja na svjetskim tržištima itd.

Zadatak države je stvaranje povoljnog poslovnog okruženja koje će omogućiti poticanje novih proizvodnih i procesnih mogućnosti, investicije u aktivnosti koje povećavaju produktivnost i razinu kvalitete proizvoda i usluga. Nadalje, zadatak poslovne zajednice je da ostvari tržišni uspjeh i stvori radna mjesta.¹⁴

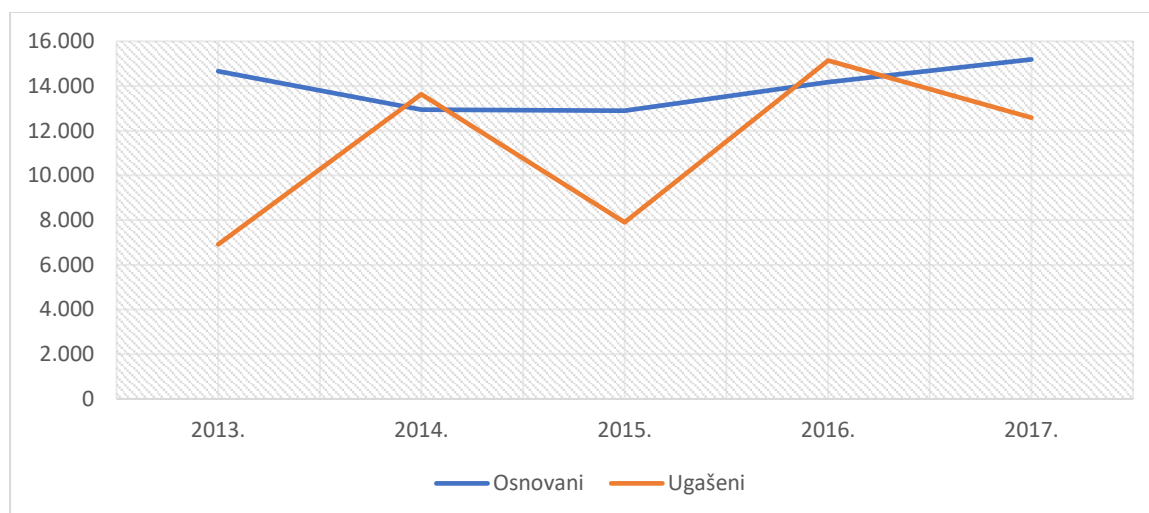
4.1. Analiza okruženja u kojem djeluju mala i srednja poduzeća

1) Sporost i inertnost tržišta. U Hrvatskoj su još uvijek prisutne brojne barijere i prepreke prilikom osnivanja poduzeća, od administrativnih barijera, dozvola, koncesija. Od poduzetnika se traži bezbroj dozvola i potvrda čime se zapravo opstruira njihov normalan ulazak na tržište. S druge strane, prilikom izlaska s tržišta vode se neizmjereno dugi stečajni postupci, odnosno neuspješne tvrtke ostaju još relativno dugo na tržištu. U tom smislu trebalo bi prilagoditi ZTD (Zakon o trgovačkim društvima) da se izbjegnu ovakve situacije koje ukupno opterećuju i poslovni i državni sektor. Nadalje, restriktivne mjere, dozvole i ograničenja se stvaraju postepeno kako se taj sektor razvija u smislu reguliranosti i kontrole tržišta. Stoga u ovoj fazi bi trebalo umanjiti i pojednostaviti procedure ulaska na pojedine tržišne sektore i omogućiti im brži razvoj (Grafikon 3).¹⁵

¹⁴ Dragišić Lj., Lacković Z., (2006.), Mikroekonomska konkurentnost i njezina važnost za Hrvatsku, *Hrčak*, Vol. 19., No. 1-2, str. 43-54, Dostupno na: file:///C:/Users/Anja/Downloads/Lackovic_2006.pdf

¹⁵ Dun&Bradstreet, (2018.), *Analiza hrvatskog gospodarstva u 2017. godini*, Dostupno na: <https://www.bisnode.hr/znanja-misli/nase-misli-znanje/analiza-hrvatskog-gospodarstva-u-2017-godini/> [15. ožujka 2021.]

Grafikon 3: Kretanje osnovanih i ugašenih poduzeća od 2013. do 2017. godine

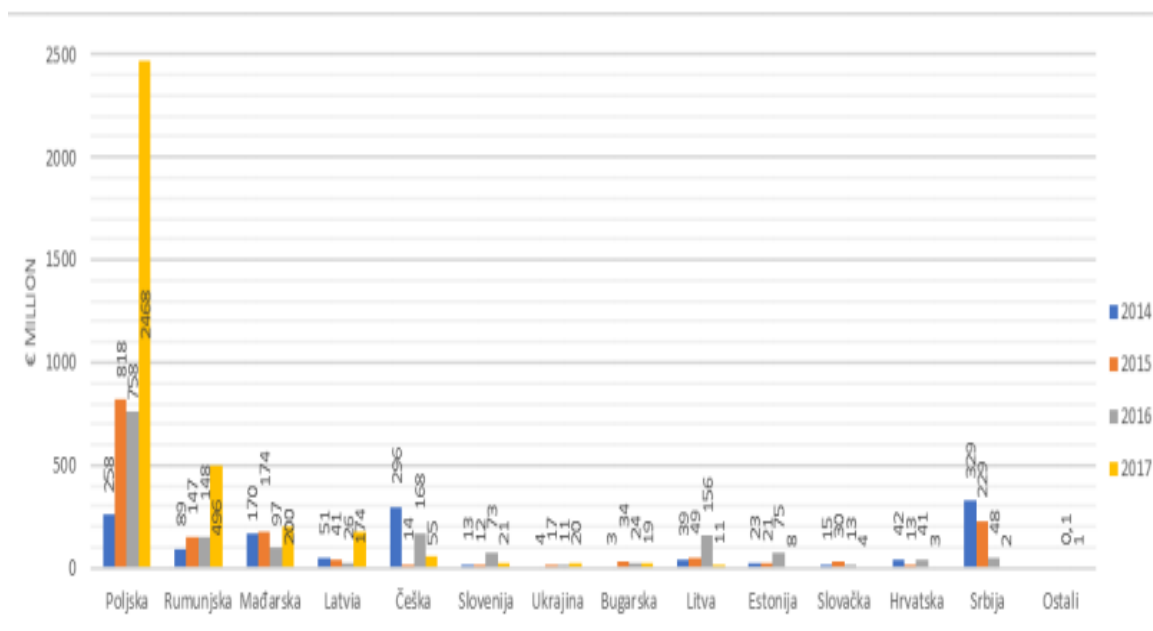

Izvor: Bisnode, „Analiza hrvatskog gospodarstva u 2017. godini

2) *Nedostatak visokorizičnih investicija.* Da bi se postigao jedan dugoročan i održiv razvoj, poslodavci bi trebali biti orijentirani na moderne i tehnološki napredene sustave proizvodnje. To međutim znači da sredstva za takve investicije često prelaze ukupni financijski potencijal samog poduzeća, a četo i ukupan financijski potencijal samog poduzetnika, što za njega predstavlja rizik gubitka cjelokupne imovine. Nadalje, realizacijom takvih investicija postojeće tržište obično nije dovoljno da bi se takva investicija isplatila pa tu još dolazi dodatni rizik osvajanja novog tržišta. Nadalje, europsko bankarstvo ne poznaje banke visokog rizika koje plasiraju visokorizične plasmane uz daleko veće kamatne stope od uobičajenih zbog visoke neizvjesnosti uspjeha poduhvata, a koje su karakteristične za anglosaksonsko bankarstvo. Stoga kolateral za jednu takvu investiciju samog poduzetnika obično nije dovoljan. Rješenje bi se moglo naći kroz gransko udruživanje pojedinih poduzetnika koji bi pronašli zajednički interes za neku takvu investiciju i na taj način pokušali je realizirati (Slika 4).¹⁶

¹⁶GIDE, (2014.), *Central and Eastren Europe Statistics*, Dostupno na: <https://www.investeurope.eu/media/1239/evca-2014-cee-report.pdf> [17.ožujka 2021.]

Slika 4: Godišnje investicije u zemljama CEE-a (Srednja i Istočna Europa)

Izvor: Invest Europe/EDC, podaci za 2014., 2015., 2016. i 2017. godinu

3) *Financijska infrastruktura.* Ovdje su prisutna dva momenta. Prvi je monetarna politika koja je svojim relativno visokim tečajem kune više pogodovala uvozu nego izvozu. Iako je glavni zadatak centralne banke stabilnost valute, a time i stabilnost cijena (po čemu je Hrvatska na dobroj poziciji globalne konkurentnosti) trebalo bi se više prilagoditi kretanjima u proizvodnom sektoru putem instrumenta eskontne stope budući da on sam po sebi diversificira rizike ukupnog gospodarstva i ne predstavlja takav rizik kao oslanjanje većim dijelom na turizam. Nadalje, primjećuje se izostanak manjih financijskih institucija koje bi kvalitetnije pratile razvoj malog i srednjeg poduzetništva. Prvi problem će nastati ulaskom Hrvatske u eurozonu, a drugi problem će i dalje ostati zbog restriktivnog ulaska u bankarski sektor od strane ECB (Europska Centralna Banka).

4) *Kadrovi i slaba znanstvena infrastruktura.* Hrvatska ima slabu mobilnost radne snage. Jedan od uzroka tome je visok udio sklopljenih ugovora na neodređeno radno vrijeme. Zbog nedostatak znanstvene infrastrukture ovakvo stanje odgovara posloprimcima. Činjenica je da se kroz obrazovanje uz rad postižu najkvalitetnije radne sposobnosti stoga bi kroz granske

komore i cehovska udruženja trebalo osigurati obrazovanje putem različitih modela kao redovni godišnji seminari, jednogodišnja ili dvogodišnja dodatna obrazovanja u stranci, odlaske na specijalizacije u inozemstvo, na taj način bi se postigla veća produktivnost radne snage kao i veće zadovoljstvo na radu. Nadalje, to bi dovelo i do veće mobilnosti radne snage. Dakle, stvaranje kvalitetne znanstvene infrastrukture treba prethoditi promjeni zakona o radu. Drugo, jednako važno je uspostava kvalitetnog sistema obrazovanja i za poduzetnike. Hrvatska ima veliku dijasporu, a stvaranjem uvjeta za zaradu i poduzetničke klime mogu se privući kvalitetni kadrovi, a s njima i „know-how“ što dodatno može potencirati razvoj malog i srednjeg poduzetništva.

4.2. Analiza tržišta i potencijalnih tržišta u kojem djeluju mala i srednja poduzeća

1) Konkurentnost malog i srednjeg poduzetništva na domaćem tržištu prema uvoznom segmentu. Hrvatska je izrazito otvorena privreda sa negativnom platnom bilancom. U sljedećoj tablici prikazana je usporedba uvoza i izvoza po djelatnostima (Tablica 6).

Tablica 6: Usporedba uvoza i izvoza po djelatnostima

	Izvoz	Uvoz
	Indeksi za 2017. i 2016.	Indeksi za 2017. i 2016.
Ukupno	114,0	111,9
Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo	121,9	113,5
Rudarstvo i vađenje	97,6	135,2
Prerađivačka industrija	113,7	110,5
Opskrba električnom energijom, plinom, parom i klimatizacija	108,6	111,2
Opskrba vodom; uklanjanje otpadnih voda, gospodarenje	130,5	117,1

otpadom te djelatnosti sanacije okoliša		
Informacije i komunikacije	103,3	116,0
Stručne, znanstvene i tehničke djelatnosti	762,5	50,7
Umjetnost, zabava i rekreacija	174,2	115,8
Neraspoređeno	92,1	58,4

Izvor: Izvoz i uvoz prema NKD-u 2007.

Na temelju analize gornje tabele neke od grana koje imaju negativan saldo uvoza i izvoza, a imaju mjesta za napredak su: poljoprivreda, šumarstvo, ratarstvo, prerađivačka industrija, proizvodnja prehrambenih proizvoda, proizvodnja pića, proizvodnja kemikalija i kemijskih proizvoda, proizvodnja namještaja.

2) *Hrvatska je regionalno raznovrsna zemlja.* Pojedine regije imaju tradicijska gospodarstva kao primjerice Gorski Kotar drvenu industriju, Slavonija poljoprivrednu proizvodnju i mesoprerađivačku industriju, područja na obali Jadrana ribarstvo i preradu ribe, u priobalnom zaleđu voćarstvo i slično. Također i neki gradovi su djelomično zadržali tradicijsku proizvodnju. Naime, raspadom bivše države velike tvrtke u pojedinim gradovima su izgubile tržište te se nisu mogle prilagoditi novim uvjetima i ugasile su se. Zaposlenici tih tvrtki, da bi preživjeli su otvarali svoje obrte u struci i time dijelom prenosili svoje znanje i vještine na mlađe generacije. Međutim, ulaskom Hrvatske u EU i otvaranjem granica puno radno aktivnog stanovništva je otišlo raditi u inozemstvo. Još uvijek je ostala određene razina tradicijskog gospodarstva, kao i potencijalna mogućnost da se domaće stanovništvo vrati kućama sa svježim kapitalom i know-how, ukoliko im se omoguće uvjeti za odgovarajuću zaradu. Prednost tradicijskog gospodarstva je lakše postizanje odgovarajuće kvalitete proizvodnih programa i time veće konkurentnosti. S druge strane, neki proizvodi da bi bili konkurentni zahtijevaju niže prodajne cijene, što dalje znači i niže troškove, a to opet zahtijeva kvalitetne investicije. Kao

zemlja Hrvatska je turistički atraktivna i u unutrašnjosti, a ne samo obalni i priobalni pojas, pa bi dobro došla jača suradnja turističkih zajednica i regionalnog gospodarstva.

3) Konkurentnost malog i srednjeg poduzetništva unutar Europske unije. Značaj tradicijskog regionalnog gospodarstva bitno može olakšati postizanje zadovoljavajuće kvalitete proizvoda. U tom smislu postoje brojne mogućnosti za kooperantsko gospodarstvo, bilo dijelova za određeni proizvod, bilo manjih proizvodnih cjelina. Istina je da izvoz visokokvalificiranih proizvoda povećava konkurentnost neke zemlje, ali to zahtijeva daleko veće investicije u proizvodnju i velika ulaganja u razvoj proizvoda, a to pak dalje znači da u uvjetima hrvatskog osiromašenog gospodarstva predstavlja veliki rizik i veliku vjerojatnost neuspjeha poduzetničkog poduhvata. Također Hrvatska kao tranzicijska zemlja se puno teže pozicionira na tržištu EU sa niskokvalificiranim proizvodima nego zapadne zemlje. Međutim kroz jedan kooperantski odnos sa velikim, visoko pozicioniranim tvrtkama puno lakše se može postići, da s vremenom, Hrvatska uđe na tržište i sa visokokvalificiranim proizvodima. U tom smislu organizacije kao HAMAG, HAVOR i HGK bi trebale, kad su u pitanju poticaji, više se orijentirati na regionalna gospodarstva, a ne na regionalne projekte.

4) Konkurentnost malog i srednjeg poduzetništva u uvjetima tržišnog gospodarstva kao turističke destinacije. Udio turističkog sektora u BDP-u iznosi cca 20%. Povećano tržište uslijed priliva velikog broja turista traje tri do četiri mjeseca u godini. Turističko tržište je jedan od većih generatora uvoza. Ovdje je fokus na dvije vrste prilika koje se otvaraju malom i srednjem poduzetništvu u Hrvatskoj kao turističkoj destinaciji. Prvo, nedovoljna iskorištenost plasmana poljoprivrednih proizvoda, odnosno nezadovoljavajući rast tog sektora, ovdje se prvenstveno misli na plantažnu proizvodnju voća i povrća u priobalnom zaleđu, ali i plasmane proizvoda iz Slavonije (prodajni kanali). Drugo, malo i srednje gospodarstvo bi trebalo više koristiti turističko tržište kao platformu za promociju svojih proizvoda, osobito proizvoda široke potrošnje. Kao zemlja, naročito je interesantna Rusija koja puno lakše apsorbira naše proizvode od EU. Za to je uspostavom kooperantskog odnosa, potreban permanentni razvoj i širenje proizvodnog programa kao i tržišta.

5) Globalna konkurentnost. Za povećanje globalne konkurentnosti postoji nekoliko prilika. Prvo, regionalna tržišta bivše države čija je prednost nepostojanje jezičnih barijera. Drugo, globalna konkurentnost treba ojačati na komparativnim prednostima pojedinih proizvodnja (primjerice, Maraska (vrsta višnje) kod Zadra, proizvodi zaštićenih marki i sl.).

5.ZAKLJUČAK

Uspješnost ekonomske politike ne mjeri se njezinim doprinosom stabilnosti cijena i tečaja, već doprinosom temeljenim varijablama kao što su rast proizvodnje, zaposlenosti i životnog standarda. Dakle, osnovni zadatak ekonomske politike nije da namakne sredstva za javnu potrošnju, uredno servisiranje unutarnjega i vanjskoga duga, održavanje stabilnosti tečaja i cijena, već da poduzeću, tom osnovnom subjektu na kojem sve počiva, omogući normalan rad.¹⁷

Malo i srednje poduzetništvo glavni je generatora razvoja privrede u Hrvatskoj na temelju udjela u ukupnom izvozu i udjela ukupne zaposlenosti Hrvatske. Također, malo i srednje poduzetništvo ima velike perspektive za dodatni razvoj, a temeljna stvar za to je promjena uvjeta privređivanja i stvaranje poduzetničke klime. Hrvatska kao članica EU ima priliku koristiti poticajna sredstva za razvoj malog i srednjeg poduzetništva međutim tu se postavlja zahtjev za jednim sistemskim ulaganjima i kvalitetnijim monitoringom korištenja tih sredstava kao i usmjeravanjem u kvalitetnije projekte. Međutim za razvoj malog i srednjeg poduzetništva su najkvalitetnije vlastite investicije zato se razvoj ne bi trebao bazirati na poticajnim sredstvima već bi to trebala biti samo dodatna injekcija za razvoj.

Uz kvalitetne investicije drugi najveći problem razvoja je kadrovska struktura na čemu bi se država trebala intenzivnije angažirati kroz stvaranje uvjeta za kvalitetnu zaradu te time privući dijasporu da se vrati domaćem poduzetništvu kao i stvaranju kvalitetne obrazovne i znanstvene infrastrukture.

Prema svemu navedenom, Hrvatska bi se najviše trebala orijentirati na razvoj malog i srednjeg poduzetništva jer se time podiže na ljestvici konkurentnosti na kojoj je trenutno vrlo nisko pozicionirana. Također bi trebala maksimalno pokušati iskoristiti svoje potencijale kao što je regionalno gospodarstvo koje se veoma zapostavlja i nedovoljno unaprjeđuje.

¹⁷ Družić G., (2009.), *Croatian economic development and the EU*, Školska knjiga, Zagreb

Literatura

1. Dodig Marić T., Žderić B., (2021.), *Robna razmjena Republike Hrvatske s inozemstvom*, Državni Zavod za statistiku Republike Hrvatske, Dostupno na: https://www.dzs.hr/Hrv_Eng/publication/2017/04-02-01_10_2017.htm [28.ožujka 2021.]
2. Zavišić Ž., (2012.), Utjecaj malog poduzetništva na razvoj gospodarstva Osječko-baranjske županije, *Hrčak*, Vol. 2, No. 2, str. 383.-394., Dostupno na: file:///C:/Users/Anja/Downloads/EL_Vol2_No2_383_394.pdf
3. Družić I., (1998.), *Hrvatsko gospodarstvo*, Ekonomski fakultet sveučilišta u Zagrebu, Zagreb
4. Marinac D., (2007.), *Godišnje izvješće o konkurentnosti Hrvatske 2006*, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Dostupno na: <http://konkurentnost.hr/wp-content/uploads/2018/01/NVK06.pdf> [15.ožujka 2021.]
5. Jurlin K., Samardžija V., Tišma S., (2012.), *Hrvatska i Europska unija: Prednosti i izazovi članstva*, Institut za međunarodne odnose - IMO, Zagreb, Dostupno na: https://www.irmo.hr/wp-content/uploads/2013/11/hrvatska_i_eu_prednosti_izazovi_.pdf
6. Družić G., (2009.), *Croatian economic development and the EU*, Školska knjiga, Zagreb
7. Bengez A., Hodak Z., Vurnek D., (2019.), Konkurentnost gospodarstva Republike Hrvatske, *Hrčak*, Vol 9, No. 1, str. 79-93, Dostupno na: file:///C:/Users/Anja/Downloads/79_93.pdf
8. Bilas V., Franc S., Grgić M., (2010.), *Poduzetništvo u međunarodnoj ekonomiji*, Sinergija, Zagreb
9. Hrvatska gospodarska komora, (2016.), *Hrvatsko gospodarstvo - sličnost u konkurentnosti*, Dostupno na: <https://hgk.hr/documents/aktualna-tema-hrvatsko-gospodarstvo-staticnost-u-konkurentnosti585156d32394a.pdf> [20.ožujka 2021.]
10. Maras G., (2013.), *Izvješće opservatorija malog i srednjeg poduzetništva u Republici Hrvatskoj*, Poboljšanje administrativne učinkovitosti na nacionalnoj razini, Dostupno na: <http://www.efos.unios.hr/suvremene-poslovne-aktivnosti/wp-content/uploads/sites/137/2013/04/HR-Final.pdf> [20.ožujka 2021.]
11. Alpeza M, Delić A., Has M., Koprivnjak T., Mezulić Jurić P., Oberman M., Perić J., Šimić Banović R., (2020.), *Izvješće o malim i srednjim poduzećima u Hrvatskoj*, CEPOR, Dostupno na: <http://www.cepor.hr/wp-content/uploads/2015/03/SME-REPORT-2019-EN-WEB.pdf> [16.ožujak 2021.]

12. Dajte da radimo, (2020.), *Malo poduzetništvo u 2019., izvještaj iz 2020.*, Dostupno na: <https://www.dajtedaradimo.hr/malo-poduzetnistvo-u-2019-izvjestaj-iz-2020/> [17. ožujka 2021.]
13. Leko J., (2013.), *Strategija razvoja poduzetništva Republike Hrvatske 2013.-2020.*, Narodne novine, Dostupno na: https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/full/2013_11_136_2926.html
14. Buljubašić H., (2016.), *Mjerenje konkurentnosti gospodarstva*, Završni rad, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Fakultet ekonomije i turizma, Dostupno na: <https://zir.nsk.hr/islandora/object/unipu:1168/preview>
15. Rihelj G., (2019.), *Ljestvica svjetske konkurentnosti: Hrvatska zauzela 60. mjesto od ukupno 63. svjetske ekonomije*, Turistički news portal, Dostupno na: <http://konkurentnost.hr/imd-svjetska-ljestvica-talenata-2019/> [21. ožujka 2021.]
16. Gable J. (2020.), *IMD godišnjak svjetske konkurentnosti 2020.: Konkurentnost bez promjena*, Nacionalno vijeće za konkurentnost, Dostupno na: <http://konkurentnost.hr/imd-godisnjak-svjetske-konkurentnosti-2020-konkurentnost-bez-promjena/> [19. ožujka 2021.]
17. Škorić A., (2019.), *Značaj poduzetništva za ekonomski razvoj Republike Hrvatske*, Završni rad, Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet, Dostupno na: <https://repozitorij.efst.unist.hr/islandora/object/efst%3A3119/datastream/PDF/view>
18. Stojanović S., (2016.), *Financiranje poduzetništva iz fondova Europske unije*, *Hrčak*, Vol. 6, No.2, str. 161-175, Dostupno na: file:///C:/Users/Anja/Downloads/EL_Vol6_No2_161_175.pdf
19. Državni zavod za statistiku, (2020.), *Makroekonomska kretanja u 2019. godini*
20. Dragišić Lj., Lacković Z., (2006.), *Mikroekonomska konkurentnost i njezina važnost za Hrvatsku*, *Hrčak*, Vol. 19., No. 1-2, str. 43-54, Dostupno na: file:///C:/Users/Anja/Downloads/Lackovic_2006.pdf
21. Hrvatska gospodarska komora, *Vodič za definiciju malog i srednjeg poduzetništva u natjecajima za dodjelu sredstava iz fondova EU*, Centar za EU, Dostupno na: <https://www.hgk.hr/documents/vodiczadefinicijumalogisrednjegpoduzetnistvaunatjecajimaza-dodjelusredstavaizfondovaeuhgkanaliza0120144457b5747dec0a7.pdf> [20. ožujka 2021.]
22. Hrvatska gospodarska komora, *Odjel za poduzetništvo*, Dostupno na: <https://www.hgk.hr/odjel-industriju/o-odjelu-za-poduzetnistvo-i-inovacije> [16. ožujka 2021.]
23. Post J., (2020.), *Što je PEST analiza?*, *Poduzetnik*, Dostupno na: <https://poduzetnik.biz/produktivnost/sto-je-pest-analiza/> [17. ožujka 2021.]

24. Dun & Bradstreet, (2018.), *Analiza hrvatskog gospodarstva u 2017. godini*, Dostupno na: <https://www.bisnode.hr/znanja-misli/nase-misli-znanje/analiza-hrvatskog-gospodarstva-u-2017-godini/> [15. ožujka 2021.]
25. GIDE, (2014.), *Central and Eastren Europe Statistics*, Dostupno na: <https://www.investeurope.eu/media/1239/evca-2014-cee-report.pdf> [17. ožujka 2021.]

Popis slika

Slika 1: Prikaz dvije regije u Republici Hrvatskoj.....	10
Slika 2: Piramida konkurentnosti.....	16
Slika 3: Ljestvica svjetske konkurentnosti.....	20
Slika 4: Godišnje investicije u zemljama CEE-a (Srednja i Istočna Europa)	27

Popis grafikona

Grafikon 1: Broj zaposlenih u poduzećima u 2019.	11
Grafikon 2: :Indeksi konkurentnosti Hrvatske	17
Grafikon 3: Kretanje osnovanih i ugašenih poduzeća od 2013. do 2017. godine.....	26

Popis tablica

Tablica 1: Struktura poduzeća s obzirom na veličinu od 2014. do 2018. godine	5
Tablica 2: Veličina poduzeća i zaposlenost, ukupan prihod i izvoz u 2017. i 2018. godini.....	6
Tablica 3: Financijska efikasnost poduzeća u 2017. i 2018. godini	7
Tablica 4: Kretanje platne bilance	18
Tablica 5: Čimbenici PEST analize	23
Tablica 6: Usporedba uvoza i izvoza po djelatnostima	28